

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 387/2020-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 160/2018 a jeho uznesením sp. zn. 2 Co 160/2018 z 27. novembra 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] a [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a postupu a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. apríla 2020 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka“), a [REDACTED], [REDACTED],

██████████ (spolu ďalej aj „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 160/2018 (ďalej aj „napadnuté konanie“) a uznesením krajského súdu sp. zn. 2 Co 161/2014 z 27. novembra 2019 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že Okresným súdom Poprad (ďalej len „okresný súd“) sa pod sp. zn. 9 C 318/2016 vedie spor na základe žaloby sťažovateľov proti obchodnej spoločnosti ██████████, ██████████, ██████████ (ďalej len „žalovaná“), o určenie neplatnosti časti zmluvy o prevode vlastníctva bytu s príslušenstvom. Okresný súd medzitimným rozsudkom sp. zn. 9 C 318/2016 z 19. apríla 2018 (ďalej len „medzitimný rozsudok“) rozhodol, že žalovaný nárok je, čo sa týka právneho základu, opodstatnený. Na základe podaného odvolania žalovanou krajský súd napadnutým uznesením zrušil medzitimný rozsudok a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

3. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti namietajú, že krajský súd zrušil medzitimný rozsudok okresného súdu na základe odvolania žalovanej, pričom, ako je zrejmé z obsahu odôvodnenia jeho rozhodnutia, posúdil nájomnú zmluvu uzatvorenú medzi sťažovateľkou a právnym predchodcom žalovanej z 30. marca 2001 tak, že ide o nájomnú zmluvu na dobu určitú. Na základe uvedeného argumentujú, že krajský súd vyhodnotil ten istý dôkaz – nájomnú zmluvu z 30. marca 2001, zásadne odlišným spôsobom ako okresný súd, a to bez toho, aby postupoval v súlade s § 384 ods. 1 Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) podľa ktorého, ak je odvolací súd toho názoru, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakuje sám.

4. Podľa názoru sťažovateľov takýto postup krajského súdu je nielen v rozpore s citovaným zákonným ustanovením, ale je zároveň porušením práv sťažovateľov vyplývajúcich z § 182 a § 188 ods. 2 CSP.

5. V ďalšej argumentačnej rovine sťažovatelia namietajú nesprávny právny názor krajského súdu, keď tento v odôvodnení napadnutého uznesenia svoj záver o tom, že § 17 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení v rozhodnom čase (ďalej len „zákon o vlastníctve bytov“) sa nevzťahuje na nájomcov, ktorých nájom bol dohodnutý na dobu určitú, nijakým spôsobom nezdôvodnil. Osobitne je podľa ich názoru tento postup krajského súdu neakceptovateľný z hľadiska základných práv, ktorých ochrany sa sťažovatelia touto ústavnou sťažnosťou domáhajú, ak § 17 ods. 3 zákona o vlastníctve bytov výslovne uvádza hypotézu, že sa byt prevádza do vlastníctva doterajšieho nájomcu bez toho, aby v tomto zákonnom ustanovení bolo uvedené, že ide o nájomcu, ktorého nájom bol dohodnutý na dobu neurčitú.

6. Vzhľadom na uvedené sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd po prijatí veci na ďalšie konanie vo veci samej nálehom rozhodol:

„Právo sťažovateľov

- domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva v konaní pred súdom zakotvené v čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky,

- na spravodlivé súdne konanie zakotvené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,

bolo uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2Co/160/2018 zo dňa 27. 11. 2019 a postupom, ktorý mu predchádzal, porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Krajskému súdu v Prešove pokračovať v porušovaní namietaných práv sťažovateľov.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje uznesenie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2Co/160/2018 zo dňa 27. 11. 2019 a vracia vec Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľom všetky trovy tohto konania.“

II.

Právomoc ústavného súdu a relevantná právna úprava

7. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

10. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

11. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania, a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc, b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37, c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom, d) ktorý je neprípustný, e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou, f) ktorý je podaný oneskorene, g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

12. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

13. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

14. Podľa § 182 CSP ak súd pojednávanie neodročí, pred jeho skončením vyzve strany, aby zhrnuli svoje návrhy a vyjadrili sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci. Ak po vyjadrení strán súd nepovažuje za potrebné vykonať ďalšie dôkazy, uznesením vyhlási dokazovanie za skončené.

15. Podľa § 188 ods. 2 CSP súd vykonáva dôkaz mimo pojednávania, ak je to možné a účelné. Strany majú právo byť prítomné na takto vykonávanom dokazovaní. Vykonanie dôkazu mimo pojednávania súd stranám oznamuje spravidla päť dní vopred. Ak bolo nariadené pojednávanie, oboznámi súd strany s výsledkami dokazovania na tomto pojednávaní.

16. Podľa § 384 ods. 1 CSP ak má odvolací súd za to, že súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakuje sám.

17. Podľa § 16 ods. 1 zákona o vlastníctve bytov byt, ktorého nájomcom je fyzická osoba, môže vlastník domu (§ 5 ods. 5) previesť do vlastníctva len tomuto nájomcovi, ak nie je nájom bytu dohodnutý na určitý čas. Týmto ustanovením nie je dotknuté predkupné právo spoluvlastníka domu.

18. Podľa § 17 ods. 1 zákona o vlastníctve bytov cena bytu, nebytového priestoru alebo ateliéru v dome, cena príslušenstva, cena pozemku zastavaného domom a cena príľahlého pozemku (ďalej len „cena“) sa dojednáva dohodou predávajúceho a kupujúceho.

19. Podľa § 17 ods. 3 písm. c) zákona o vlastníctve bytov dohodnutá cena bytu a pozemkov podľa odseku 1 nesmie prevýšiť cenu určenú podľa § 18, 18a a 18b, ak sa byt prevádza do vlastníctva doterajšieho nájomcu z vlastníctva obchodnej spoločnosti s účasťou štátu alebo Fondu národného majetku Slovenskej republiky, alebo obce.

III.

Posúdenie vecí ústavným súdom a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

20. Podstata ústavnej sťažnosti sťažovateľov spočíva v námietke, že krajský súd ako súd odvolací zrušil medzitýmny rozsudok okresného súdu, a to bez toho, aby postupoval v súlade s § 384 ods. 1 CSP. Taktiež porušenie ich práv spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, a to konkrétne v neodôvodnení právnych úvah o výklade § 16 ods. 1, § 17 ods. 1 a § 17 ods. 3 písm. c) zákona o vlastníctve bytov. Vzhľadom na uvedené bolo podľa názoru sťažovateľov porušené ich právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Z princípu subsidiarity, na ktorom je právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy založená, vyplýva, že ústavný súd poskytuje ochranu základným právam a slobodám iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú iné orgány verejnej moci predovšetkým všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri uplatňovaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť.

22. Vo vzťahu k už spomenutému princípu subsidiarity judikatúra ústavného súdu opakovane pripomína, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci

predovšetkým všeobecného súdництва. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09, III. ÚS 114/2010). Podľa ustáleného právneho názoru ústavného súdu preto nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom nahradzoval ústavný súd svojim vstupovaním a ingerenciou do dosiaľ meritórne neskončeného konania. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľa až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (m. m. IV. ÚS 322/09).

23. Pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry, ústavný súd ďalej poukazuje na to, že základné právo na súdnu ochranu, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. 6. 2002) vyplýva, že ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

24. Ústavný súd tiež opakovane judikuje, že predpokladom na záver o porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (ako aj práva na spravodlivé súdne konanie garantovaného v čl. 6 ods. 1 dohovoru) je také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstrániteľ'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktoré nemožno napraviť procesnými prostriedkami, ktoré boli obsiahnuté v Občianskom súdnom poriadku (účinnom do 30. júna 2016, m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06), resp. sú obsiahnuté v Civilnom sporovom poriadku (účinnom od 1. júla 2016, m. m. I. ÚS 182/2019).

25. Ak ústavný súd v rámci svojej doterajšej rozhodovacej činnosti pripustil výnimky z tejto zásady, išlo o prípady, keď ešte pred právoplatným skončením konania vo veci samej bolo v konaní o ústavnej sťažnosti napadnuté právoplatné rozhodnutie, ktorým sa skončila iba určitá časť konania alebo ktorým sa riešila iba určitá parciálna procesná otázka. Podmienkou na pripustenie takejto výnimky však je, že v konkrétnom prípade musí ísť o rozhodnutie spôsobilé výrazne a nezvratným spôsobom zasiahnuť do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných základných práv alebo slobôd sťažovateľa, ako aj to, že námietka ich porušenia sa musí vzťahovať výlučne na dané štádium konania a nemohla by už byť uplatnená neskôr (IV. ÚS 195/2010), prípadne by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe alebo v opravných konaniach (m. m. IV. ÚS 322/09, I. ÚS 182/2019).

26. Sťažovatelia v prvej argumentačnej línii napádajú postup krajského súdu, keď tento ako odvolací súd nerešpektoval § 384 ods. 1 CSP a vyhodnotil ten istý dôkaz – nájomnú zmluvu z 30. marca 2001, zásadne odlišným spôsobom ako okresný súd a to bez tohto, aby dokazovanie v potrebnom rozsahu zopakoval sám. V tomto kontexte tak bol podľa ich názoru krajským súdom porušený aj § 182 a § 188 ods. 2 CSP.

27. Z napadnutého uznesenia (bod 30, pozn.) vyplýva, že krajský súd zrušil medzitýmny rozsudok okresného súdu podľa § 389 ods. 1 písm. b) a c) CSP a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

28. Taktiež z napadnutého uznesenia krajského súdu vyplýva, že tento zaujal názor, že nájomná zmluva uzatvorená medzi sťažovateľkou a právnym predchodcom žalovanej 30. marca 2001 je nájomnou zmluvou uzatvorenou na určitý čas, keď tak, ako to nepochybne vyplýva z článku III tejto zmluvy, doba nájmu bola vyjadrená nepochybným spôsobom, a to dobou určitou počas trvania služobného či pracovného pomeru sťažovateľky ako nájomcu v rezorte obrany, čo bol aj prípad sťažovateľky, ktorá pracovala u právneho predchodcu žalovanej ako recepčná. V tomto kontexte krajský

súd upomenul na skutočnosť, že vo vzťahu k žalobcom nie je naplnená hypotéza právnej normy predpokladaná v § 16 ods. 1 zákona o vlastníctve bytov.

29. Ústavný súd dáva do pozornosti bod 13 medzitýmneho rozsudku, podľa ktorého už okresný súd z obsahu nájomnej zmluvy č. 28/5/2001 z 30. marca 2001 uzavretej medzi sťažovateľkou a právnym predchodcom žalovanej zistil, že podľa čl. III sa zmluva uzatvára na dobu určitú, a to na čas trvania služobného, resp. pracovného pomeru nájomcu v rezorte obrany s účinnosťou odo dňa podpísania zmluvy.

30. Toto skutkové zistenie, v rozsahu zisteného textu zmluvy, nebolo v konaní sporné (a to bez ohľadu na tvrdenie sťažovateľov, že nájom bol uzavretý na dobu neurčitú, pozn.). Ústavný súd konštatuje, že v rámci procesu právneho posúdenia veci sa všeobecný súd zamýšľal nad možnosťou, resp. potrebou aplikácie určitej právnej normy a túto normu interpretuje a následne prijíma právny záver o existencii alebo neexistencii dôvodu pre jej aplikovanie na posudzovaný právny prípad. Z napadnutého uznesenia je nepochybné, že krajský súd dospel k záveru o nesprávnom právnom posúdení veci, keď uzavrel, že vo vzťahu k sťažovateľom nie je naplnená hypotéza právnej normy predpokladaná v § 16 ods. 1 zákona o vlastníctve bytov, a teda, že išlo o právne posúdenie zisteného skutkového stavu, pri ktorom nie je zo zákona daná povinnosť odvolacieho súdu zopakovať dokazovanie vyjadrená v § 384 ods. 1 CSP.

31. Vzhľadom na uvedené vyhodnotil ústavný súd námietky sťažovateľov o porušení ich základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 160/2018 nerešpektovaním § 384 ods. 1 CSP v spojení s § 182 a 188 ods. 2 CSP z ústavnoprávneho hľadiska ako zjavne neopodstatnené.

32. V druhej argumentačnej rovine sťažovatelia namietajú porušenie ich v ústavnej sťažnosti označených práv v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci a neodôvodnením právnych úvah, ktorými sa krajský súd spravoval, keď dospel k záveru

o tom, že § 17 ods. 3 sa nevzťahuje na sťažovateľov ako nájomcov, nájom ktorých bol dohodnutý na dobu určitú.

33. Ústavný súd konštatuje, že právna úprava, ktorá dopadá na preskúmaný prípad, je upravená v zákone o vlastníctve bytov v časti nazvanej „Osobitné ustanovenia o prevode vlastníctva bytu a nebytového priestoru v dome“. Ustanovenie § 16 tohto zákona ako celok nadväzuje na § 4 ods. 1 a § 5 a spolu s ustanoveniami § 17, § 18, § 18a, § 18b, § 28, § 29, § 29a, § 29b a § 32a zákona o vlastníctve bytov vytvára základný rámec osobitnej úpravy povinných prevodov bytov a nebytových priestorov (pozri Valachovič, M., Grausová, K., Cirák, J., *Zákon o vlastníctve bytov a nebytových priestorov, Komentár*. C. H. Beck, 2012. s. 1005). Označené ustanovenia sú od seba vzájomne závislé a systematicky na seba nadväzujú.

34. Ak teda krajský súd dospel v preskúmanom prípade k právnemu záveru, že prevod vlastníctva bytu za cenu regulovanú podľa podmienok § 17 ods. 3 v spojení s § 18, § 18a a § 18b zákona o vlastníctve bytov prichádza do úvahy len v prípade nájomcu, u ktorého bol nájom bytu dohodnutý na dobu neurčitú v súlade s § 16 ods. 1 zákona o vlastníctve bytov a v tejto súvislosti uzavrel, že základ sťažovateľmi uplatneného nároku daný nie je, nemožno takýto výklad považovať za v rozpore s textom predmetného zákona tak, ako to tvrdia sťažovatelia v ústavnej sťažnosti.

35. Právny názor krajského súdu nemožno považovať za arbitrárny, svojvoľný a jeho rozhodnutie za také, ktoré by bolo založené na takom výklade ustanovení zákona o vlastníctve bytov, ktorý by popieral ich účel a zmysel.

36. Keďže v danom prípade bolo jednoznačne preukázané, že niet žiadnej spojitosti medzi postupom krajského súdu v napadnutom konaní, napadnutým uznesením krajského súdu a namietaným porušením základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

37. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sa ústavný súd ďalšími návrhmi sťažovateľov uvedenými v petite ich ústavnej sťažnosti nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody podľa ústavy, alebo ľudského práva alebo základnej slobody podľa kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. augusta 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu